

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ ЖӘНЕ
ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК

**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №59
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«28» шілдеге 2023 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «27» шілде күні 21 сағаттан «28» шілде күні 21 сағ. дейін 2023 ж.)

құрастырылған уақыты: 27.07.2023 ж.

Мекен жайы : Астана қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Маратов М.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Мажен Ұ.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2023 жылғы «28» шілдеге
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр, күндіз орта және биік тауларда кей уақытта қатты жаңбыр (1.0-25.0мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с, екпіні 23-28 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 18-23 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 13-18градус жылы.
Күнгей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1.0-14.0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 20-25 градус жылы.
Теріскей Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1.0-14.0 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде екпіні 18-23 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, күндіз 20-25 градус жылы.
Жетісу Алатау	Өткінші жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (3,0-15,0 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 9-14, күндіз 15-20 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 23-28 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1,0-3,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 11-16, күндіз 23-28 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1,0-6,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 23-28 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1,0-6,0 мм), найзағай күтіледі. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температура- турасы түнде 17-22, күндіз 28-33 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Шығыстан, оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 22-27 жылы, күндіз 34-39 градус қатты ыстық.
Сауыр	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм), найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 15-20, кей жерлерде 12, күндіз 25-30, кей жерлерде 20 градус жылы.
Тарбағатай	Жаңбыр (1,0-3,0 мм), кей жерлерде найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 12-17, кей жерлерде 20, күндіз 28-33 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Жаңбыр (1,0-5,0 мм), кей жерлерде найзағай күтіледі. Оңтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жер- лерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, кей жерлерде 20, күндіз 25-30, кей жерлерде 33 градус жылы.

2023 жылғы 27 шілдедегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің ауытқуы байқалды: Кіші Алматы өзені – Мыңжылқы ГБ 1 см-ге, Сарысай ГБ 2 см-ге, Алматы қ. ГБ 2 см-ге, Талғар – Талғар қ. ГБ 8 см-ге су деңгейінің көтерілуі байқалды. Үлкен Алматы көлі – Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ 10 см-ге су деңгейінің көтерілуі байқалды. Таудағы температуралық фон 11 °С мәнінен 26 °С оң мәні аралығында сақталады. Таңертеңгі сағат 6-да нөлдік изотерма 4570 м биіктікте болды.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер 2023 ж. "27" шілдеге

№	Өзен	Пункт	Биіктік. м	Ауа температурасы. °С			Жауын-шашын. мм		Су деңгейі. см		Су өтімі. м3/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.). см	Лай-лылық
				Макс. 26.07.	Мин. 27.07.	08 с. 27.07.	Күн. 26.07.	Түн. 27.07.	Орт. 26.07.	08 с 27.07.	Орт. 26.07.	Макс. 26.07.	08 ч 27.07.		
1	Кіші Алматы	Мыңжылқы МС	3017	17.7	10.6										*
2	Кіші Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			13.0			275	269				+1	*
3	Кіші Алматы	Тұйықсу а/б ГБ	2466			16.0									*
4	Кіші Алматы	Шымбұлақ МС	2200	25.9	16.2										*
5	Кіші Алматы	Сарысай ГБ	1928			20.0			284	279	4.52	5.77	3.59	+2	1
6	Кіші Алматы	Медеу ГБ	1700			26.0			120	115				0	2
7	Батарейка	Просвещенец д/ү ГБ	1569			25.0			41	41	0.06	0.06	0.06	0	0
8	Кіші Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			23.0			200	192	3.16	4.57	2.00	+2	2
9	Бұтақ	Бұтақ а. ГБ	1475			22.0			246	246				0	*
10	Үлкен Алматы	Көлден 1.1 км биіктіктегі ГБ	2654			15.0			327	324	7.24	8.44	6.04	0	*
11	Үлкен Алматы	Проходной ө. сағасы-нан 2 км жоғары ГБ	1471			22.0			271	271				0	*
12	Құмбел	сағасы ГБ	2150			18.0			94	93				0	*
13	Проходная	сағасы ГБ	1422			25.0			286	284	2.98	3.14	2.83	0	1
14	Терісбұтақ	сағасы ГБ	1362			25.0			210	209	0.54	0.55	0.54	0	0
15	Қаскелен	Қаскелен қ. ГБ	1133			23.0			298	297	6.49	6.49	6.32	-1	*
16	Түрген	Таутүрген а. ГБ	1054			24.0			124	121	13.7	15.1	12.2	0	1
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			20.0		0.3	230	230				0	1
18	Талғар	Талғар қ. ГБ	1199			25.0		0.1	302	301				+8	3
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауындағы ГБ	2500	22.5	12.4				546	555				+10	*
20	Баянкөл	Баянкөл а. ГБ*	2169												
21	Көктал	Аралтөбе а. ГБ	1630			21.0			234	234	9.2	9.2	9.2	0	*
22	Мерке	Улбутуй қыс. ГБ	1026						116	116	3.54	3.54	3.54	0	*

Ескертпе:

*-деректер жоқ

**-өзен қатып қалды

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«28» шілдеге 2023 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Үздіксіз маусымдық қар сызығы жоқ, қар дақтары жатыр. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр, күндіз орта және биік тауларда кей уақытта қатты жаңбыр (1-25 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Іле Алатауында қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз. Кіші және Үлкен Алматы өзендері алаптары үшін, сел қалыптастырушы факторлардың критериалды мәндеріне жеткен кезде, дауылды ескерту берілетін болады.
	Күнгей Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-14 мм), найзағай, бұршақ, дауыл күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Теріскей Алатау	
Жетісу	Жетісу Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Өткінші жаңбыр, күндіз кей жерлерде қатты жаңбыр (3-15 мм), найзағай, бұршақ күтіледі. Жетісу Алатауында қарқынды және ұзақ жауын-шашын түскенде сел түзілуі мүмкін. Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Кей жерлерде өткінші жаңбыр (1-3 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктіктен жоғары орналасқан орналасқан Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Жаңбыр (1-3 мм), кей жерлерде найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Кей жерлерде аздаған жаңбыр (0,1-0,9 мм), найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Қазақстандық Алтай	Маусымдық қар сызығы 3000 м биіктікте жоғары орналасқан. Қар мен мұздықтардың еруі жоғары. Жаңбыр (1-5 мм), кей жерлерде найзағай күтіледі. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда тәртіп ережесін сақтаңыз (5 Қосымша).

Сел қауіптілігінің белгілері және Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қауіптілігінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.